

PAŃSTWOWA KOMISJA WYBORCZA

**SPRAWOZDANIE Z WYBORÓW DO SEJMU RZECZYPOSPOLITEJ
POLSKIEJ**

I DO SENATU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

przeprowadzonych 15 października 2023 r.

Warszawa, 31 października 2023 r.

Państwowa Komisja Wyborcza zgodnie z art. 240 i art. 278 ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. — Kodeks wyborczy (Dz. U. z 2022 r. poz. 1277 i 2418 oraz z 2023 r. poz. 497), przedstawia sprawozdanie z wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej przeprowadzonych 15 października 2023 r.

I. Zarządzenie i przygotowanie wyborów

1. Wybory zarządził Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej postanowieniem z dnia 8 sierpnia 2023 r., wyznaczył ich datę na dzień 15 października 2023 r. i określił terminy wykonania poszczególnych czynności wyborczych (kalendarz wyborczy). Postanowienie Prezydenta zostało ogłoszone w Dzienniku Ustaw z 2023 r., poz.1564. Państwowa Komisja Wyborcza podała w dniu 14 sierpnia 2023 r. do wiadomości wyborców w poszczególnych okręgach wyborczych obwieszczenia o okręgach wyborczych do Sejmu i do Senatu, zawierające informacje o granicach każdego okręgu i liczbie wybieranych w nim posłów i senatorów oraz o siedzibach okręgowych komisji wyborczych. Wybory zostały przeprowadzone wraz z referendum ogólnokrajowym zarządzonym uchwałą Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 17 sierpnia 2023 r. o zarządzeniu referendum ogólnokrajowego w sprawach o szczególnym znaczeniu dla państwa.
2. Wybory zostały przygotowane i przeprowadzone na podstawie ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. - Kodeks wyborczy (Dz. U. z 2022 r. poz. 1277 i 2418 oraz z 2023 r. poz. 497) - dalej Kodeks wyborczy.

Po zarządzeniu wyborów Państwowa Komisja Wyborcza przystąpiła niezwłocznie do realizacji ustawowych zadań oraz zapewniła w różnych formach pomoc prawną i organizacyjną w zakresie wykonania czynności wyborczych organom i administracji wyborczej, komitetom wyborczym i wyborcom. W całym okresie kampanii wyborczej dostępne były strony internetowe Państwowej Komisji Wyborczej: pkw.gov.pl oraz wybory.gov.pl. Na stronach tych zamieszczano na bieżąco obowiązujące teksty przepisów prawa wyborczego, rozporządzenia i uchwały wydane na podstawie Kodeksu wyborczego oraz informacje, wyjaśnienia i komunikaty Państwowej Komisji Wyborczej, w tym informacje o warunkach i sposobie głosowania, dane o organach wyborczych, komitetach wyborczych i kandydatach, wynikach głosowania i wynikach wyborów. Dla ułatwienia komitetom wyborczym wykonania czynności wymaganych prawem Państwowa Komisja Wyborcza sporządziła i udostępniła informacje dotyczące tworzenia komitetów wyborczych oraz zasad i sposobu zgłaszania list kandydatów na posłów i kandydatów na senatorów wraz z wzorami dokumentów wymaganych w tych sprawach. Regularnie zamieszczane były w serwisie YouTube spoty

informacyjne - także w polskim języku migowym - na temat terminu i sposobu głosowania, możliwości głosowania przez pełnomocnika, głosowania korespondencyjnego, uprawnień wyborców z niepełnosprawnościami, głosowania za granicą.

Państwowa Komisja Wyborcza oraz Krajowe Biuro Wyborcze, na podstawie art.160 § 2 pkt 8 Kodeksu wyborczego, prowadziły szereg działań edukacyjno-informacyjnych skierowanych do wyborców na temat prawa wyborczego, w tym w szczególności sposobu głosowania. Przedstawiciele Państwowej Komisji Wyborczej oraz Krajowego Biura Wyborczego w ramach upowszechniania wiedzy o prawie wyborczym oraz zapewnienia dostępu do informacji publicznej uczestniczyli w programach radiowych i telewizyjnych w studiu – najczęściej w czasie rzeczywistym („na żywo”). Ponadto w ramach bieżącej obsługi medialnej Biuro Prasowe umożliwiała zainteresowanym stacjom radiowym i telewizyjnym nagrywanie wypowiedzi do mikrofonu i kamery. Oprócz licznych bieżących wypowiedzi dla mediów oraz przygotowywanych briefingów prasowych w trakcie kampanii wyborczej Przewodniczący Państwowej Komisji Wyborczej oraz Szef Krajowego Biura Wyborczego udzielali wywiadów m.in. dla Polskiej Agencji Prasowej, Dziennika Gazety Prawnej, Rzeczpospolitej, Polsatu, TVN 24, RMF FM.

Biuro Prasowe Krajowego Biura Wyborczego odpowiadało na liczne pytania dziennikarzy kierowane do Krajowego Biura Wyborczego drogą mailową oraz telefonicznie.

Podobne działania społeczno-informacyjne prowadzili Dyrektorzy i pracownicy Delegatur Krajowego Biura Wyborczego w mediach lokalnych. Wszystkie te działania miały na celu zwiększenie wiedzy obywateli na temat prawa wyborczego, w szczególności zasad głosowania oraz warunków ważności głosu w wyborach.

W ramach ww. działań zostało wyprodukowanych 16 spotów edukacyjno-informacyjnych (15 wyborczo-referendalnych i 1 referendalny), dotyczących wyborów do Sejmu i Senatu oraz referendum ogólnokrajowego. W okresie od września do października br. były one emitowane na wszystkich antenach Telewizji Polskiej S.A., jako nadawcy publicznego oraz przez inne telewizje takie jak TVN 24, Polsat

News, Telewizja Trwam, które wykorzystywały te materiały w swoich programach informacyjnych. Komunikaty zostały również umieszczone na stronie Państwowej Komisji Wyborczej oraz na oficjalnych kanałach społecznościowych. Spoty zostały wyprodukowane wraz z tłumaczeniem na język polski migowy oraz dodatkową transkrypcją.

Należy również wskazać, że obsługa medialna polegała na publikacji bieżących informacji na stronach internetowych i na profilach w mediach społecznościowych PKW (portal X, dawny Twitter i Facebook), jak również na udostępnianiu informacji redakcyjnym w odpowiedzi na licznie nadsyłane przez media pytania. Pracownicy Krajowego Biura Wyborczego codziennie udzielali też odpowiedzi na pytania wyborców telefonicznie oraz drogą mailową.

3. Zgodnie z ustawowym upoważnieniem w wyborach stosowano akty wykonawcze przewidziane w Kodeksie wyborczym wydane przez właściwych ministrów oraz Krajową Radę Radiofonii i Telewizji, dotyczące:
 - 1) spisu wyborców;
 - 2) utworzenia obwodów głosowania dla obywateli polskich przebywających za granicą i na polskich statkach morskich oraz sporządzenia spisów wyborców dla tych obwodów;
 - 3) zawiadamiania gmin o osobach pozbawionych prawa wybierania;
 - 4) sporządzania aktów pełnomocnictwa do głosowania, pakietów i przesyłek wyborczych w głosowaniu korespondencyjnym;
 - 5) lokali wyborczych dostosowanych do potrzeb wyborców niepełnosprawnych;
 - 6) sprawozdań finansowych z wyborów oraz rejestru kredytów i wpłat prowadzonych przez komitety wyborcze;
 - 7) prowadzenia debat wyborczych w Telewizji Polskiej S.A. oraz podziału czasu przeznaczonego na rozpowszechnianie nieodpłatnie audycji wyborczych w programach ogólnokrajowych i programach regionalnych publicznych nadawców radiowych i telewizyjnych;
 - 8) przekazywania, przechowywania i udostępniania dokumentów z wyborów.

Należy także podkreślić, że w dniu 4 sierpnia 2023 r. uruchomiony został Centralny Rejestr Wyborców. System ten działał prawidłowo. Z informacji uzyskanych od Delegatur Krajowego Biura Wyborczego wynika, że zarówno urzędy gmin, jak i same Delegatury chwaliły działanie Centralnego Rejestru Wyborców. Wskazywano, że system jest dużym ułatwieniem w procesie wyborczym.

Centralny Rejestr Wyborców niezwykle ułatwił pracę urzędników. Zarówno w czynnościach związanych z ustaleniem praw wyborczych, dopisywaniem do rejestru i do spisu wyborców, weryfikacją kandydatów na członków obwodowych komisji wyborczych. A jednocześnie Centralny Rejestr Wyborców spowodował, że pracownikom urzędów gmin ubyło wiele obowiązków związanych z przekazywaniem informacji innym gminom w sytuacji dopisania do rejestru oraz zmiany miejsca głosowania przez wyborców.

Dodatkowo system ten zapewnił, że wyborca nie figurował w dwóch spisach wyborców, co jest sytuacją niedopuszczalną, a zdarzającą się wcześniej, gdy funkcjonowały gminne rejestry wyborców.

Wprowadzenie Centralnego Rejestru Wyborców umożliwiło wyborcom skorzystanie z szeregu ułatwień, np. pobrania zaświadczenia o prawie do głosowania w każdym urzędzie gminy, a nie jak dotychczas jedynie w urzędzie, właściwym dla miejsca stałego zamieszkania wyborcy, a także możliwości sprawdzenia w aplikacji mObywatel, w którym lokalu wyborczym wyborca będzie mógł głosować oraz jaki jest właściwy dla niego okręg wyborczy w wyborach do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej.

4. Państwowa Komisja Wyborcza zgodnie z ustawowym upoważnieniem uchwaliła i ustaliła:

- 1) regulaminy okręgowych i obwodowych komisji wyborczych;
- 2) zasady i wysokość należności pieniężnych przysługujących członkom komisji wyborczych w związku z udziałem w pracach w komisjach wyborczych;

- 3) wzory potwierdzenia zgłoszenia listy kandydatów na posłów i kandydatów na senatorów oraz protokoły rejestracji listy kandydatów i rejestracji kandydata na senatora;
- 4) wzory i rozmiary kopert oraz pakietów stosowanych w głosowaniu korespondencyjnym oraz sposób postępowania z tymi dokumentami;
- 5) sposób drukowania kart do głosowania oraz tryb ich przekazania wraz z nakładkami na karty do głosowania sporządzonymi w alfabecie Braille'a obwodowym komisjom wyborczym;
- 6) sposób sporządzania i przekazania kart do obwodów głosowania utworzonych za granicą i na polskich statkach morskich;
- 7) warunki i sposób wykorzystania techniki elektronicznej w wyborach;
- 8) wzory protokołów głosowania i protokołów wyborów;
- 9) tryb przekazywania wyników głosowania z obwodów utworzonych za granicą i na polskich statkach morskich;
- 10) wzór zaświadczenia dla mężów zaufania i dla obserwatorów społecznych;
- 11) wzór zaświadczenia usprawiedliwiającego nieobecność w pracy w związku z wykonywaniem zadań męża zaufania;
- 12) wzór zaświadczenia dla męża zaufania, który spełnił warunki niezbędne do wypłaty diety.

Komisja uchwaliła także m. in.:

- 1) wytyczne dla okręgowych komisji wyborczych dotyczące przyjmowania zgłoszeń i rejestracji list kandydatów na posłów i kandydatów na senatorów;
- 2) wytyczne dla obwodowych komisji wyborczych dotyczące zadań i trybu ich pracy w przygotowaniu i przeprowadzeniu głosowania;
- 3) wytyczne dla okręgowych komisji wyborczych dotyczące zadań związanych z ustalaniem wyników głosowania i wyników wyborów.

Rozporządzenia i uchwały zostały ogłoszone odpowiednio w Dzienniku Ustaw i Monitorze Polskim, a także na bieżąco były zamieszczane na stronie internetowej PKW. Zgodnie z art. 199 § 2 Kodeksu wyborczego, Państwowa Komisja Wyborcza w komunikacie z dnia 14 sierpnia 2023 r. podała do publicznej wiadomości informację

o łącznej liczbie wyborców w kraju ujętych w Centralnym Rejestrze Wyborców w obwodach głosowania według stanu na dzień 30 czerwca 2023 r. Liczba ta wyniosła 29 097 503 osób.

5. Wybory przeprowadziły organy wyborcze określone w Kodeksie wyborczym: Państwowa Komisja Wyborcza, okręgowe komisje wyborcze i obwodowe komisje wyborcze. Zgodnie z art. 170 § 2 Kodeksu wyborczego Państwowa Komisja Wyborcza uchwałą nr 107/2023 z dnia 28 sierpnia 2023 r. powołała okręgowe komisje wyborcze w celu przeprowadzenia wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej zarządzonych na dzień 15 października 2023 r. W skład okręgowych komisji wyborczych powołano osoby mające wykształcenie wyższe prawnicze oraz dające rękojmię należytego pełnienia tej funkcji, a także z urzędu, jako ich przewodniczących, komisarzy wyborczych.

Obwodowe komisje wyborcze powołali komisarze wyborczy, a w obwodach głosowania za granicą i na polskich statkach morskich odpowiednio konsulowie i kapitanowie statków. Powołano 31 497 obwodowych komisji wyborczych, w tym 416 komisji za granicą i 8 komisji na polskich statkach morskich. Ogółem w skład obwodowych komisji powołano 262 525 wyborców. Zgodnie z Kodeksem wyborczym w skład obwodowych komisji wyborczych powołano osoby zgłoszone przez pełnomocników komitetów wyborczych, a tylko w przypadku uzupełnienia składu komisji, wyborców. Ostatecznie, po przeprowadzonych losowaniach, największą reprezentację w składach obwodowych komisji miały: Koalicyjny Komitet Wyborczy Koalicja Obywatelska PO .N IPL ZIELONI – 36 534 osoby (na 41 248 zgłoszonych osób), Komitet Wyborczy Prawo i Sprawiedliwość - 36 176 osób (na 41 358 zgłoszonych osób), Komitet Wyborczy Nowa Lewica – 27 597 osób (na 29 688 zgłoszonych osób), Koalicyjny Komitet Wyborczy Trzecia Droga PSL – PL2050 Szymona Hołowni – 25 326 osób (na 32 539 zgłoszonych osób), Komitet Wyborczy Konfederacja Wolność i Niepodległość – 23 995 (na 25 960 zgłoszonych osób).

Z informacji posiadanych przez Państwową Komisję Wyborczą wynika, że przy powoływaniu komisji dochowano przewidzianej prawem procedury. Uchybienia w tym zakresie były nieliczne, miały organizacyjno-techniczny charakter i były usuwane

na bieżąco (np. powołanie osób, które było spokrewnione z kandydatami kandydującymi z okręgu, na obszarze którego osoby miały być powołane w skład obwodowej komisji wyborczej).

Na obszarze właściwości Delegatury Krajowego Biura Wyborczego w Przemyślu wpłynęła jedna skarga w sprawie powołania obwodowej komisji wyborczej od osoby upoważnionej przez pełnomocnika komitetu wyborczego, która nie została uwzględniona w składzie komisji ze względu na to, że kandydat na członka komisji złożył 2 oświadczenia o wyrażeniu zgody na kandydowanie i został wcześniej powołany do jednej z obwodowych komisji wyborczych w okręgu wyborczym nr 23 do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej.

Jednakże występowały, jak przy każdych wyborach, liczne rezygnacje z członkostwa w obwodowych komisjach wyborczych. W sumie nastąpiło blisko 8000 odwołań ze składów obwodowych komisji wyborczych (np. na obszarze właściwości terytorialnej Delegatury Krajowego Biura Wyborczego w Nowym Sączu Komisarze wyborczy wydali 156 postanowień w sprawie zmian w składach obwodowych komisji wyborczych, na obszarze właściwości terytorialnej Delegatury Krajowego Biura Wyborczego w Łodzi Komisarze wyborczy wydali 344 postanowienia, a na obszarze właściwości terytorialnej Delegatury Krajowego Biura w Katowicach Komisarze wyborczy wydali 596 postanowień, z czego aż 156 w dniach od 13 do 15 października 2023 r.).

6. Utworzono na obszarze kraju, za granicą i na polskich statkach morskich 31 497 obwodów głosowania: w kraju 31 073 obwodów, w tym 29 292 obwodów stałych oraz 1 781 obwodów odrębnych (892 w zakładach leczniczych, 705 w domach pomocy społecznej, 82 w zakładach karnych, 46 w aresztach śledczych, 41 w oddziałach zewnętrznych zakładów karnych i aresztów śledczych, 8 w domach studenckich i 7 w zespołach domów studenckich). Obwody głosowania dla obywateli polskich przebywających za granicą w liczbie 417 utworzył Minister Spraw Zagranicznych, a obwody głosowania na polskich statkach morskich przebywających w podróży w liczbie 8 utworzył Minister Infrastruktury. Z uwagi na trwający konflikt zbrojny

na obszarze Państwa Izrael, Minister Spraw Zagranicznych w dniu 12 października 2023 r. wydał stosowne rozporządzenie likwidując obwód głosowania w Tel Awiwie.

W każdej gminie zostały zapewnione lokale wyborcze dostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Lokali takich utworzono 17 507. W gminach i miastach zapewniono informację o siedzibach obwodowych komisji wyborczych m.in. na stronach internetowych urzędów gmin, w lokalnych środkach przekazu, poprzez wywieszki na klatkach schodowych, ogłoszenia na tablicach informacyjnych, itp. Informacji o adresach lokali wyborczych udzielano telefonicznie w gminach, a także w Krajowym Biurze Wyborczym. Na stronie wybory.gov.pl została utworzona specjalna wyszukiwarka obwodów, dzięki której wyborcy łatwo mogli odnaleźć właściwy lokal wyborczy. Ponadto, jak wskazano wyżej, na stronie gov.pl jak również w aplikacji mObywatel można było sprawdzić, w którym lokalu wyborczym wyborca ma oddać głos oraz jaki jest właściwy dla niego okręg wyborczy w wyborach do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej.

7. W trybie ustawowo wymaganym urzędy gmin, konsulowie i kapitanowie statków sporządzili spisy wyborców. W spisach ujęto 29 532 595 wyborców. Spisy zostały z nielicznymi wyjątkami sporządzone prawidłowo. W dniu głosowania do okręgowych komisji wyborczych i Państwowej Komisji Wyborczej zgłaszano nieliczne interwencje dotyczące nieprawidłowości w spisach, wynikające najczęściej z błędnego umieszczanie w spisach sporządzonych dla obwodów odrębnych (zwykle zakładach leczniczych) wyborców, którzy nawet kilka dni przed wyborami opuścili już placówkę. Zdarzały się przypadki nieujęcia w spisie tych wyborców, którzy, z uwagi na swoje zaniechania, nie byli ujęci w stałym obwodzie głosowania w Centralnym Rejestrze Wyborców, na podstawie którego sporządzane są spisy wyborców. Informacje o obowiązujących przepisach prawa, dotyczących terminu składania wniosków o zmianę miejsca głosowania, o możliwości i terminie pobrania zaświadczenia o prawie do głosowania były stale dostępne na stronie internetowej pkw.gov.pl oraz wybory.gov.pl. Także okręgowe komisje wyborcze oraz delegatury Krajowego Biura Wyborczego i urzędy wielu gmin zapewniały w różnych formach bieżącą informację w tych sprawach. Według informacji przekazanych przez Ministerstwo

Cyfryzacji wydano w kraju i za granicą 450 551 zaświadczeń o prawie do głosowania. Należy podkreślić, że jak wskazano wyżej, dzięki wprowadzeniu Centralnego Rejestru Wyborców, wyborcy mogli pobrać zaświadczenie o prawie do głosowania w każdym urzędzie gminy, a nie jak dotychczas jedynie w urzędzie, właściwym dla miejsca stałego zamieszkania.

II. Tworzenie komitetów wyborczych, zgłaszanie i rejestracja list kandydatów na posłów i kandydatów na senatorów

1. Zgodnie z art. 84 § 2 Kodeksu wyborczego prawo zgłaszania kandydatów w wyborach do Sejmu i do Senatu przysługuje komitetom wyborczym, które mogą być tworzone przez partie polityczne, koalicje partii politycznych i przez wyborców. Podjęcie działalności przez komitet wyborczy wymaga przyjęcia przez Państwową Komisję Wyborczą zawiadomienia o jego utworzeniu. Zawiadomienie może być dokonane do 48. dnia przed dniem wyborów (art. 204 § 2, § 4 i § 6 Kodeksu wyborczego). W wyborach w 2023 r. zawiadomienia o utworzeniu komitetu wyborczego mogły być zgłaszane do dnia 28 sierpnia 2023 r. Państwowa Komisja Wyborcza w informacjach z dnia 8 sierpnia 2023 r. podanych na stronie internetowej Komisji, przypomniała określone w Kodeksie wyborczym zasady tworzenia komitetów wyborczych w wyborach do Sejmu i do Senatu RP oraz zasady przyjmowania zgłoszeń i rejestracji list kandydatów na posłów i kandydatów na senatorów. W ustawowo określonym terminie, do dnia 28 sierpnia 2023 r., do Państwowej Komisji Wyborczej zgłoszono do zarejestrowania 94 komitety wyborcze. Czynności związane z badaniem prawidłowości zgłoszeń komitetów były podejmowane i wykonywane niezwłocznie po wniesieniu zawiadomienia. Państwowa Komisja Wyborcza wobec spełnienia ustawowych warunków, przyjęła zawiadomienia o utworzeniu 86 komitetów wyborczych, a odmówiła przyjęcia zawiadomień 8 komitetów wyborczych. W dniu 18 sierpnia 2023 r. do Państwowej Komisji Wyborczej wpłynęła, za pośrednictwem poczty elektronicznej, uchwała Zarządu Krajowego Ruchu Społecznego Agrounia TAK z dnia 17 sierpnia 2023 r. w sprawie rozwiązanie Komitetu Wyborczego Ruch Społeczny Agrounia TAK.

Komunikat Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 11 września 2023 r. o komitetach wyborczych utworzonych w związku z wyborami do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej zarządzonymi na dzień 15 października 2023 r. został niezwłocznie podany do publicznej wiadomości na stronach internetowych pkw.gov.pl i wybory.gov.pl oraz ogłoszony w Monitorze Polskim pod poz. 1025.

Ponadto w dniu 13 października 2023 r., tj. na 2 dni przed głosowaniem, do Państwowej Komisji Wyborczej wpłynęło oświadczenie Przewodniczącego partii Polska Liberalna Strajk Przedsiębiorców, który w trybie art. 101 Kodeksu wyborczego rozwiązał komitet wyborczy pod nazwą Komitet Wyborczy POLSKA LIBERALNA STRAJK PRZEDSIĘBIORCÓW. Działania Komitetu wyborczego spowodowały, że w dniu 13 października 2023 r. 17 okręgowych komisji wyborczych zmuszonych było unieważnić listy kandydatów na posłów tego komitetu wyborczego oraz wydrukować obwieszczenia w tej sprawie. We wszystkich lokalach obwodowych komisji wyborczych, na obszarze tych okręgów wyborczych, zamieszczone zostały w dniu głosowania stosowne obwieszczenia.

2. Do dnia 6 września 2023 r. do godz. 16.00 pełnomocnicy „zarejestrowanych” komitetów wyborczych mogli w okręgowych komisjach wyborczych dokonywać zgłoszeń list kandydatów na posłów oraz kandydatów na senatorów. Zasady przyjmowania zgłoszeń i rejestracji list kandydatów na posłów oraz kandydatów na senatorów Państwowa Komisja Wyborcza podała do wiadomości w informacji z dnia 8 sierpnia 2023 r., którą umieściła na swoich stronach internetowych.
3. Okręgowe Komisje Wyborcze przed wydrukowaniem kart unieważniły rejestrację 2 list do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej. Ponadto skreśliły 15 kandydatów na posłów jeszcze przed wydrukowaniem kart, lecz skreślenia te nie spowodowały unieważnienia list. Natomiast już po wydrukowaniu kart do głosowania Okręgowe Komisje Wyborcze skreśliły 7 kandydatów. W przypadku wyborów do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej Okręgowe Komisje Wyborcze unieważniły rejestrację 2 kandydatów na senatorów jeszcze przed wydrukowaniem kart.
4. Obwieszczenia o zarejestrowanych listach kandydatów zawierające informacje o ich numerach, nazwach i skrótach nazw komitetów wyborczych oraz dane o kandydatach

umieszczonych na listach i obwieszczenia o kandydatach na senatorów zostały podane do wiadomości wyborców przez rozplakatowanie. W wyborach do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej przeprowadzonych w dniu 15 października 2023 r. wyborcy głosowali na 303 listy kandydatów obejmujące 6 333 kandydatów zgłoszonych przez 12 komitetów wyborczych. W wyborach do Senatu głosowano na 360 kandydatów zgłoszonych przez 49 komitetów wyborczych.

5. Na odmowę rejestracji list kandydatów na posłów oraz kandydatów na senatorów wniesiono do Państwowej Komisji Wyborczej 50 odwołań na podstawie art. 218 § 2 Kodeksu wyborczego. Państwowa Komisja Wyborcza uwzględniła jedno z odwołań. Na uchwały Państwowej Komisji Wyborczej komitetom wyborczym przysługiwała skarga do Sądu Najwyższego. Złożono 42 skargi. Żadna ze skarg komitetów wyborczych nie została uwzględniona przez Sąd Najwyższy.
6. Po zakończeniu procedury rejestracji list kandydatów Państwowa Komisja Wyborcza, zgodnie z zasadami określonymi w art. 219 § 1 Kodeksu wyborczego, dokonała w dniu 15 września 2023 r. publicznego losowania numerów list kandydatów na posłów tych komitetów wyborczych, których listy zostały zarejestrowane w więcej niż jednym okręgu wyborczym. Losowano numery list 10 komitetów wyborczych, otrzymały one następujące numery:
 - 1) Numer 1 - Komitet Wyborczy Bezpartyjni Samorządowcy;
 - 2) Numer 2 - Koalicyjny Komitet Wyborczy Trzecia Droga Polska 2050 Szymona Hołowni - Polskie Stronnictwo Ludowe;
 - 3) Numer 3 - Komitet Wyborczy Nowa Lewica;
 - 4) Numer 4 - Komitet Wyborczy Prawo i Sprawiedliwość;
 - 5) Numer 5 – Komitet Wyborczy Konfederacja Wolność i Niepodległość;
 - 6) Numer 6 - Koalicyjny Komitet Wyborczy Koalicja Obywatelska PO .N IPL ZIELONI;
 - 7) Numer 7 - Komitet Wyborczy Polska Jest Jedna;
 - 8) Numer 8 - Komitet Wyborczy Polska Liberalna Strajk Przedsiębiorców;
 - 9) Numer 9 - Komitet Wyborczy Ruchu Dobrobytu i Pokoju;
 - 10) Numer 10 – Komitet Wyborczy Normalny Kraj.

Stosownie do art. 220 § 1 Kodeksu wyborczego kolejny 11 numer przyznały:

- 1) Okręgowa Komisja Wyborcza w Zielonej Górze liście kandydatów na posłów Komitetu Wyborczego Antypartia zarejestrowanej w okręgu wyborczym nr 8;
- 2) Okręgowa Komisja Wyborcza w Siedlcach liście kandydatów na posłów Komitetu Wyborczego Ruch Naprawy Polski zarejestrowanej w okręgu wyborczym nr 18;
- 3) Okręgowa Komisja Wyborcza w Opolu liście kandydatów na posłów Komitetu Wyborczego Wyborców Mniejszość Niemiecka zarejestrowanej w okręgu wyborczym nr 21.

III. Kampania wyborcza

1. Państwowa Komisja Wyborcza jeszcze przed zarządzeniem wyborów podała do publicznej wiadomości ustawowe zasady prowadzenia kampanii wyborczej, przypomniała w szczególności, że zgodnie z art. 104 Kodeksu wyborczego, kampania wyborcza rozpoczyna się z dniem zarządzenia wyborów i że nie może być prowadzona na 24 godziny przed dniem głosowania i w dniu głosowania aż do jego zakończenia. Wskazała także uprawnienia i rygory prawne dotyczące finansowania kampanii wyborczej, apelując do wszystkich potencjalnych podmiotów wyborczych o przestrzeganie obowiązujących przepisów prawa. Okręgowe Komisje Wyborcze oraz pracownicy Krajowego Biura Wyborczego przez cały czas trwania kampanii wyborczej systematycznie przedstawiali i wyjaśniali w różnych formach, w tym telefonicznie i mailowo, przepisy prawa wyborczego i procedury wyborcze. Wyjaśnienia i informacje w tych sprawach, zwłaszcza o godzinach i sposobie głosowania, były przypominane wielokrotnie w Internecie, w programach telewizyjnych, radiowych, w prasie. Państwowa Komisja Wyborcza zajmowała stanowiska i udzielała wyjaśnień w zakresie różnego rodzaju spraw szczegółowych związanych z kampanią wyborczą, agitacją wyborczą, audycjami wyborczymi.
2. Kampania wyborcza przeprowadzona była przede wszystkim poprzez bezpośrednie spotkania z wyborcami, wywieszanie plakatów i banerów, a także kolportaż ulotek. Prowadzona była również w Internecie i za pośrednictwem mediów społecznościowych. W regionalnych telewizjach odbywały się debaty między kontrkandydatami (np. właściwość Okręgowej Komisji Wyborczej w Pile).

Do najczęstszych naruszeń zasad prowadzenia kampanii wyborczej należało umieszczanie materiałów wyborczych na ogrodzeniach bez zgody właścicieli posesji (np. właściwość Delegatury Krajowego Biura Wyborczego w Toruniu, Koninie, Opolu, Kielcach). Zdarzały się przypadki umieszczania plakatów wyborczych na ogrodzeniach posesji, na terenie których znajdowały się lokale obwodowych komisji wyborczych (np. właściwość Delegatury Krajowego Biura Wyborczego w Tarnobrzegu). Pojawiały się zgłoszenia informujące o niszczeniu plakatów wyborczych, zaklejeniu plakatów wyborczych komitetu wyborczego plakatami innego komitetu (m. in. na obszarze właściwości Delegatury Krajowego Biura Wyborczego w Białymstoku). Zdarzały się przypadki skarg do sądów w trybie art. 111 Kodeksu wyborczego (np. Okręgowa Komisja Wyborcza w Kaliszu otrzymała z Sądu Okręgowego w Kaliszu 5 postanowień wydanych trybie wyborczym na podstawie art. 111 Kodeksu wyborczego).

Wątpliwości dotyczące złamania ciszy wyborczej wyjaśniane były na bieżąco przez pracowników Krajowego Biura Wyborczego, jednocześnie instruowano wyborców o możliwości zgłoszenia incydentów naruszenia agitacji wyborczej oraz ciszy wyborczej organom ścigania.

IV. Przebieg głosowania oraz ustalenie wyników głosowania w obwodach

1. W związku z uchwałą Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 17 sierpnia 2023 r. o zarządzeniu referendum ogólnokrajowego w sprawach o szczególnym znaczeniu dla państwa, która to wyznaczyła termin referendum na dzień 15 października 2023 r., wybory do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej zostały przygotowane i przeprowadzone wraz z referendum ogólnokrajowym, jak wyżej wskazano.
2. Lokale wyborcze zostały przygotowane zgodnie z wymaganiami ustawowymi. Wywieszane w nich były obwieszczenia o obwodach głosowania, o listach kandydatów na posłów i kandydatach na senatora oraz o sposobie głosowania i ważności głosu na karcie do głosowania. We wszystkich lokalach znajdowały się pomieszczenia za osłoną bądź parawany i osłony mające zapewnić tajność głosowania. W każdej gminie zapewniano lokale dostosowane do potrzeb wyborców z niepełnosprawnościami – jak wskazano wyżej w kraju było 17 507 takich lokali wyborczych. We wszystkich

lokalach wyborczych dostępne były nakładki na karty do głosowania sporządzone w alfabecie Braille'a.

Zainteresowanie wyborców niepełnosprawnych korzystaniem z nakładek na karty do głosowania sporządzonych w alfabecie Braille'a było znikome (np. na obszarze właściwości Okręgowej Komisji Wyborczej w Kaliszu, na 627 obwodowych komisji wyborczych, jedynie 2 wyborców zagłosowało przy użyciu nakładek, na obszarze właściwości Okręgowej Komisji Wyborczej w Zielonej Górze, na 883 obwodowe komisje wyborcze, z głosowania przy użyciu nakładek sporządzonych w alfabecie Braille'a skorzystało 6 wyborców, w tym 3 osoby głosujące korespondencyjnie, na obszarze Delegatury Krajowego Biura Wyborczego w Gdańsku, żaden wyborca nie skorzystał z nakładek na kartę do głosowania, również korespondencyjnie).

3. Głosowanie rozpoczęło w dniu 15 października 2023 r. o godz. 7.00, ale przygotowania do otwarcia lokali wyborczych rozpoczęły się na ogół przed godziną 6.00. W przypadku odrębnych obwodów głosowania, okręgowe komisje wyborczej wyrażały zgodę na późniejsze rozpoczęcie głosowania, zwykle ok. godz. 9.00. Komisje policzyły i ostemplowały karty do głosowania, sprawdziły i opieczętowały urnę wyborczą, rozłożyły spisy wyborców. Pomimo przypominania członkom obwodowych komisji wyborczych, zarówno na szkoleniach, jak i zawarciu tych informacji w wytycznych Państwowej Komisji Wyborczej, o dokładnym sprawdzeniu pieczęci, którą to komisje powinny ostemplować karty do głosowania, zdarzały się przypadki ostemplowania kart niewłaściwą pieczęcią. Dlatego też Państwowa Komisja Wyborcza uchwałą nr 231/2023 z dnia 15 października 2023 r. zobowiązała obwodowe komisje wyborcze do uznania za ważne urzędowo ustalone karty do głosowania w wyborach do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej oraz w referendum ogólnokrajowym ostemplowane pieczęcią obwodowej komisji wyborczej ds. przeprowadzenia głosowania zamiast pieczęcią obwodowej komisji wyborczej lub ostemplowane pieczęcią obwodowej komisji wyborczej ds. referendum zamiast pieczęcią obwodowej komisji wyborczej.

W przeddzień głosowania, tj. dnia 14 października 2023 r., w obwodowych komisjach wyborczych nr 268 oraz nr 297 we Wrocławiu opieczętowano karty do głosowania podczas ich przeliczania. Karty zostały zabezpieczone do dnia głosowania.

W dniu wyborów do Państwowej Komisji Wyborczej zwracali się nieliczni wyborcy (najczęściej telefonicznie) wskazując, że otrzymali karty bez pieczęci obwodowej komisji wyborczej. Ponadto pojawiało się wiele telefonów i e-maili, również po dniu głosowania, w sprawie koloru kart do głosowania, otworów na kartach głosowania. Wszystkie wątpliwości były wyjaśniane przez pracowników Krajowego Biura Wyborczego na bieżąco. Krytyczne uwagi dotyczące lokali wyborczych były nieliczne i dotyczyły przeważnie zbyt małych powierzchni lokali wyborczych, co utrudniało wyborcom głosowanie oraz należyte rozmieszczenie urządzeń (urn, parawanów, stołów dla komisji, miejsc dla mężów zaufania) oraz organizacji lokalu.

Państwowa Komisja Wyborcza zauważa przy tym, że stosownie do art. 156 § 1 Kodeksu wyborczego obsługę i techniczno-materialne warunki pracy obwodowych komisji wyborczych oraz wykonanie zadań związanych z organizacją i przeprowadzeniem wyborów na obszarze gminy zapewnia wójt (burmistrz, prezydent miasta). Natomiast jednostki organizacyjne sprawujące trwałe zarząd nieruchomości państwowych i komunalnych są obowiązane udostępnić bezpłatnie pomieszczenia na wniosek wójta (burmistrza, prezydenta miasta) z przeznaczeniem na siedziby obwodowych komisji wyborczych (art. 156 § 2 Kodeksu wyborczego). Wprawdzie na siedziby komisji wyborczych można również wyznaczyć pomieszczenia innych podmiotów niż wymienione, po uprzednim porozumieniu z zarządzającymi tymi pomieszczeniami (art. 153 § 4 Kodeksu wyborczego), lecz są to w rzeczywistości sytuacje wyjątkowe, gdy organ wykonawczy gminy nie jest w stanie bezpłatnie zapewnić innych pomieszczeń. Wówczas również za przygotowanie tego lokalu do przeprowadzenia głosowania odpowiada wójt (burmistrz, prezydent miasta). Należy przy tym szczególnie podkreślić, że siedziby lokali wyborczych znajdują się zwykle w szkołach, przedszkolach lub innych obiektach użyteczności publicznej (takich jak ośrodki kultury, biblioteki), jedynie doraźnie wykorzystywanych na cele wyborcze. Z uwagi na czasowy charakter wykorzystywania tych lokali na cele wyborcze oraz ich liczbę (ponad 31 tysięcy), a przede wszystkim uwzględniając frekwencję w ostatnich wyborach (74,38%) trzeba mieć na względzie, że mimo wielokrotnych apeli Państwowej Komisji Wyborczej w tym zakresie, organy wykonawcze gmin nie są

czasami w stanie zapewnić dużych lokali wyborczych, aby przeprowadzić głosowanie bez żadnych trudności technicznych, w komfortowych dla wyborców warunkach.

W związku z sytuacją, która miała miejsce na osiedlu Jagodno (obwód głosowania nr 148) we Wrocławiu, w celu eliminacji problemu związanego z nadmiernie małymi siedzibami obwodowych komisji wyborczych, podjęto działania ukierunkowane na reorganizację oraz optymalizację lokalizacji takich obwodów. Celem tych działań jest zapewnienie efektywnego procesu głosowania oraz ułatwienie dostępu do głosowania dla wszystkich obywateli poprzez zmianę siedzib takich komisji obwodowych. Frekwencja w tym lokalu (66,42%) była dużo niższa niż średnia na obszarze Wrocławia. Ponadto z protokołu głosowania w obwodzie nr 148 wynika, że jedynie 15 wyborców zagłosowało w wyborach do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie zaświadczenia o prawie do głosowania. Do spisu wyborców dopisało się zaś 1649 wyborców, zatem Urząd Miasta we Wrocławiu najpóźniej 12 października 2023 r. miał już wiedzę o dużej liczbie wyborców w tym obwodzie (4 102), a zapewnił karty do głosowania dla obwodu liczącego 2 453 wyborców. Należy w tym miejscu podkreślić, że sytuacja, jaka miała miejsce w tym obwodzie w dniu głosowania, wynikała z najprawdopodobniej słabej organizacji pracy obwodowej komisji wyborczej oraz błędów organizacyjnych po stronie Urzędu Miasta.

Należy także wskazać, że lokal wyborczy zamykany jest w momencie oddania głosu przez ostatniego z wyborców, który przybył do tego lokalu przed godziną 21:00. Dotyczy to również sytuacji, gdy wyborca, ze względu na warunki lokalowe, stanął przed upływem tej godziny w kolejce oczekujących na wejście do budynku, w którym mieściła się siedziba obwodowej komisji wyborczej. Państwowa Komisja Wyborcza zauważa także, że powyższe nie wpływa na przedłużenie ciszy wyborczej. Cisza wyborcza ulega bowiem przedłużeniu wyłącznie w sytuacji, gdy obwodowa komisja wyborcza, na skutek zajścia nadzwyczajnych okoliczności, zarządzi przerwanie, przedłużenie albo odroczenie głosowania do dnia następnego, co wynika z art. 47 § 1 Kodeksu wyborczego (np. wskutek katastrofy budowlanej dotyczącej budynku, w którym znajduje się lokal wyborczy, pożaru budynku albo zalania lokalu wyborczego). Uchwałę w sprawie przedłużenia albo odroczenia do dnia następnego głosowania obwodowa komisja wyborcza podejmuje po uzyskaniu zgody właściwej

komisji wyborczej wyższego stopnia. Uchwała w tej sprawie powinna być natychmiast podana do publicznej wiadomości, przekazana właściwej komisji wyborczej wyższego stopnia, wójtowi oraz przesłana Państwowej Komisji Wyborczej za pośrednictwem komisji wyborczej wyższego stopnia. Wyłącznie w takiej sytuacji następuje „przedłużenie” ciszy wyborczej poza godzinę 21:00, do czasu zakończenia głosowania.

Państwowa Komisja Wyborcza wskazuje przy tym, że w głosowaniu w wyborach do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej oraz referendum w dniu 15 października 2023 r. nie doszło do nadzwyczajnych wydarzeń, o których stanowi art. 47 § 1 Kodeksu wyborczego, i w związku z tym żadna obwodowa komisja wyborcza nie zgłosiła do okręgowych komisji wyborczych informacji o konieczności przedłużenia głosowania i nie podjęła uchwały w sprawie przedłużenia głosowania, z czym wiązałoby się „przedłużenie” ciszy wyborczej z mocy ustawy. Wyborcy, którzy przybyli do lokalu wyborczego przed godz. 21.00, lecz do jej upływu nie zdążyli zagłosować, realizowali swoje czynne prawo wyborcze wprost na podstawie art. 39 § 4 Kodeksu wyborczego, zgodnie z którym od godziny zakończenia głosowania, głosować mogą wyłącznie wyborcy, którzy przybyli do lokalu wyborczego przed godziną jego zakończenia. Nie było bowiem podstaw prawnych do korzystania z trybu, o którym mowa w art. 47 Kodeksu wyborczego.

Pojawiały się informacje, że niektóre obwodowe komisje wyborcze nie były wyposażone w wystarczającą liczbę osłon na spis wyborców, miejsc zapewniających tajność głosowania, a także materiałów biurowych. Były to jednak zdarzenia jednostkowe.

4. W przeddzień głosowania i w dniu głosowania okręgowe komisje wyborcze pełniły dyżury w celu udzielania pomocy i informacji obwodowym komisjom wyborczym i wyborcom. Dyżury pełniono także w urzędach gmin, przede wszystkim w działach ewidencji ludności, w większych jednostkach terytorialnych (zwłaszcza w dużych miastach) pełniły dyżury inne służby. Dyżury pełniła również Państwowa Komisja Wyborcza, okręgowe komisje wyborcze oraz Krajowe Biuro Wyborcze.
5. Głosowanie przebiegło bardzo spokojnie, bez poważniejszych incydentów. Jednakże zdarzały się jednostkowe przypadki, np. Komenda Wojewódzka Policji w Opolu poinformowała Delegaturę Krajowego Biura Wyborczego w Opolu o 9 odnotowanych incydentach w dniu głosowania mających związek m.in. z agresją wyborcy w związku

z błędnym oddaniem głosu i odmową wydania nowej karty przez obwodową komisję wyborczą, a także wynoszeniem lub niszczeniem kart.

W Obwodowej Komisji wyborczej w Szczecinku nr 21 (właściwość Delegatury Krajowego Biura Wyborczego w Koszalinie) doszło do napaści z użyciem gazu pieprzowego na dwóch członków obwodowej komisji wyborczej. W sprawie interweniowała Policja, co zakończyło się zatrzymaniem napastnika.

W dwóch komisjach obwodowych w Warszawie głosowanie zakończyło się w późniejszych godzinach w związku z dużą liczbą osób oczekujących na głosowanie przybyłych do lokalu przed godziną 21:00. Komisja zabezpieczyła kolejki poprzez wydanie kartek wszystkim przybyłym przed godziną 21:00. W siedzibie komisji, w której nastąpiła przerwa w związku z pozostawionym bagażem z podejrzeniem, że zawiera materiały wybuchowe, po usunięciu pakunku przez policję wszyscy oczekujący przed 21:00 w celu oddania głosu zostali wpuszczeni do budynku szkoły i oczekiwali wewnątrz na oddanie głosu. Wejście do budynku zostało zamknięte i było monitorowane przez patrol policji.

Z uwagi na rekordową frekwencję wyborczą, w wielu obwodowych komisjach wyborczych (szczególnie w dużych miastach) uruchomiona została rezerwa kart do głosowania (okręgowe komisje wyborcze na obszarze właściwości Delegatury Krajowego Biura Wyborczego w Katowicach wydały 61 uchwał w sprawie uruchomienia rezerwy kart).

Na obszarze właściwości Delegatury Krajowego Biura Wyborczego w Gdańsku po godzinie 18.00 zaczęły lawinowo sływać informacje o konieczności uzupełnienia kart z rezerwy dla obwodów w Gdańsku, Sopocie, Pruszczu Gdańskim, ale również w takich gminach, w których nigdy nie zdarzały się sytuacje przekroczenia w obwodzie 80 % wydanych kart do głosowania (np. m. Kwidzyn, m. Malbork, gm. Czarna Woda, gm. Osiek, m. Tczew). W Gdańsku karty z rezerwy dostarczone były łącznie 87 obwodowym komisjom wyborczym, w Sopocie i Pruszczu Gdańskim 14 komisjom. Karty były dostarczane do komisji bardzo szybko, jednak w takich miastach jak Wrocław, Kraków czy Gdańsk, transport kart do głosowania do właściwych obwodowych komisji wyborczych trwał długo, co czasem powodowało przerwy w wydawania kart.

W Krakowie w związku z bardzo wysoką frekwencją (81, 95%) doszło do opóźnień z dystrybucją kart z rezerwy, wiele obwodowych komisji wyborczych czekało na dowóz kart do lokali wyborczych, niemniej w żadnej z komisji nie zabrakło kart do głosowania. W związku z kryzysową sytuacją w obwodowej komisji wyborczej nr 124 w Krakowie została podjęta interwencja na miejscu w asyście funkcjonariuszy policji. Sytuacja powyższa spowodowana była faktem, że w stałym rejestrze wyborców ujętych jest 1455 osób uprawnionych do głosowania w ramach stałego zameldowania, a w ramach skierowanych wniosków o zmianę miejsca głosowania dopisane zostały 1524 osoby.

Ponadto w tych wyborach bardzo duża liczba wyborców skorzystała z możliwości głosowania na podstawie zaświadczenia o prawie do głosowania. Forma ta, choć najwygodniejsza dla wyborcy, który w dniu głosowania może podjąć decyzję, w którym obwodzie zagłosuje, generuje szereg dodatkowych czynności dla członków obwodowych komisji wyborczych (choćby każdorazowe dopisanie wyborcy na dodatkowym formularzu spisu wyborców i uzupełnienie wszystkich niezbędnych danych). W związku z tak dużym zainteresowaniem głosowania w tej formie, tworzyły się kolejki do lokali obwodowych komisji wyborczych, na co w dniu głosowania zwracało uwagę wielu wyborców w swoich zgłoszeniach telefonicznych.

6. W dniu głosowania tak do obwodowych, jak i okręgowych komisji wyborczych wpłynęło niewiele skarg, pytań i uwag dotyczących samych wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej. W pojedynczych przypadkach wyborcy zgłaszali interwencje w sprawie nieumieszczenia ich w spisie wyborców. Dotyczyły one przeważnie osób zamieszkujących czasowo na danym terenie, które zgodnie z przepisami dopisuje się do spisu wyborców na ich wnioski oraz osób przebywających w szpitalach oraz przybyłych do szpitali, bądź wypisywanych ze szpitali bezpośrednio przed dniem głosowania. Jeżeli uwagi były zasadne i wynikały z niedopełnienia przez gminy obowiązku aktualizacji spisu wyborców, okręgowe komisje wyborcze we współdziałaniu z komisjami obwodowymi i działami ewidencji ludności w gminach podejmowały działania w celu umożliwienia tym wyborcom udziału w głosowaniu. Zdarzały się jednostkowe interwencje wyborców niedopuszczonych przez komisję do udziału w głosowaniu w związku z podpisem

złożonym prawdopodobnie przez innego wyborcę w nieprzeznaczonej dla niego rubryce spisu wyborców. Na obszarze właściwości Delegatury Krajowego Biura Wyborczego we Wrocławiu zdarzyły się dwa przypadki zagubienia (1 strony) spisu wyborców, która została odnaleziona w urnie. Incydent zagubienia strony spisu wyborców dotyczył komisji we Wrocławiu nr 34 i 127.

Z racji, iż jedna z obwodowych komisji wyborczych we Wrocławiu wielokrotnie opieczetowała karty do głosowania swoją pieczęcią, Okręgowa Komisja Wyborcza we Wrocławiu wydała uchwałę o uznaniu tych kart za ważne.

Przy czynnościach głosowania i ustalania wyników głosowania w obwodach mogli być obecni mężowie zaufania komitetów wyborczych. W porównaniu do lat ubiegłych zainteresowanie pełnieniem funkcji męża zaufania było bardzo duże. Należy podkreślić, że w związku z nowelizacją Kodeksu wyborczego mężom zaufania, którzy obserwowali prace obwodowych komisji wyborczych przez co najmniej 5 godzin w trakcie głosowania oraz przez cały czas ustalania wyników głosowania w obwodzie przysługiwała dieta w wysokości 40% diety członka obwodowej komisji wyborczej (np. na obszarze Delegatury Krajowego Biura Wyborczego w Kielcach uprawnionych do wypłaty diety było 2909 mężów zaufania). Jednakże w niewielu obwodowych komisjach wyborczych mężowie zaufania zgłaszali uwagi do protokołów. Np. na obszarze właściwości Delegatury Krajowego Biura Wyborczego we Wrocławiu na 471 obwodów głosowania, do których zgłosili się mężowie zaufania, tylko w 12 obwodach zgłosili oni swoje uwagi, do których wszystkie komisje się ustosunkowały. Uwagi mężów zaufania dotyczyły m.in.:

- braku informacji o rozpoczęciu pracy komisji,
- próbie wskazania osobie głosującej przez osobę jej towarzyszącą na kogo ma głosować,
- braku przeliczenia kart wydanych dla komisji,
- zbyt małej liczby stanowisk do głosowania,
- pracy komisji przy wspólnym stole, braku indywidualnej analizy kart do głosowania przez członków komisji.

W przeważającej liczbie obwodów głosowania komisje obwodowe prawidłowo ustaliły wyniki głosowania i poprawnie sporządziły protokoły głosowania. W nielicznych

protokołach wystąpiły nieprawidłowości wynikające z niedostatecznej staranności komisji obwodowych i dotyczyły zwykle braków formalnych: niezłożenia podpisów przez niektórych członków komisji obecnych przy sporządzaniu protokołu oraz nieopatrzenia protokołu pieczęcią komisji. Wadliwie sporządzone protokoły zostały zwrócone właściwym komisjom obwodowym i poprawione. Ustalone przez komisje wyniki głosowania niezwłocznie podawano do publicznej wiadomości przez ich wywieszenie w siedzibach komisji, w miejscach dostępnych dla wyborców. Dla zapewnienia kontroli poprawności arytmetycznej wyników głosowania ustalanych przez obwodowe komisje wyborcze i poprawnego sporządzenia protokołów głosowania pomocniczo korzystano z techniki elektronicznej na zasadach określonych w uchwale nr 64/2023 Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 17 sierpnia 2023 r. w sprawie wytycznych dla obwodowych komisji wyborczych dotyczących sprawdzenia w systemie teleinformatycznym zgodności arytmetycznej danych zawartych w projektach protokołów głosowania i w protokołach głosowania w wyborach do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej zarządzonych na dzień 15 października 2023 r.

Państwowa Komisja Wyborcza zgodnie z przyjętymi zasadami przekazywania w dniu głosowania przez obwodowe i okręgowe komisje wyborcze danych o frekwencji wyborczej, określonymi w uchwale nr 154/2023 Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 4 września 2023 r. w sprawie trybu i sposobu przekazywania danych o liczbie osób ujętych w spisach wyborców oraz liczbie wyborców, którym wydano karty do głosowania w stałych obwodach głosowania utworzonych w kraju w wyborach do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej zarządzonych na dzień 15 października 2023 r. podawała do publicznej wiadomości frekwencję według stanu na godzinę 12:00 i 17:00.

V. Ustalenie wyników głosowania i wyborów w okręgach wyborczych

1. Okręgowe komisje wyborcze, na podstawie protokołów głosowania w obwodach w wyborach do Sejmu, ustaliły protokolarnie wyniki głosowania w okręgu wyborczym. Państwowa Komisja Wyborcza, na podstawie protokołów przekazanych przez okręgowe komisje wyborcze, ustaliła - zgodnie z art. 231 § 2 Kodeksu

wyborczego - zbiorcze wyniki głosowania na listy kandydatów poszczególnych komitetów wyborczych w skali kraju, określiła, które listy są uprawnione do uczestniczenia w podziale mandatów w okręgach wyborczych i zawiadomiła o tym okręgowe komisje wyborcze. Okręgowe Komisje Wyborcze, na podstawie otrzymanej informacji o listach uczestniczących w podziale mandatów dokonały następnie, zgodnie z art. 232 § 1 Kodeksu wyborczego, podziału mandatów pomiędzy uprawnione listy i sporządziły protokoły z wyborów posłów w okręgach wyborczych. Informacja Państwowej Komisji Wyborczej o listach uprawnionych do uczestniczenia w podziale mandatów oraz protokolarne ustalenie uprawnionych list były niezwłocznie podane do publicznej wiadomości i udostępnione na stronie internetowej pkw.gov.pl oraz wybory.gov.pl. Okręgowe komisje wyborcze, po otrzymaniu z wszystkich obwodów protokołów głosowania na kandydatów na senatora, sporządziły protokoły wyników głosowania i wyników wyborów senatorów w okręgach wyborczych. Informacje o wynikach głosowania i wynikach wyborów do Sejmu i do Senatu zostały podane do publicznej wiadomości.

Należy również wskazać, że pomimo medialnych doniesień i wątpliwości, wyniki z wszystkich obwodowych komisji wyborczych utworzonych za granicą zostały przesłane do Okręgowej Komisji Wyborczej w Warszawie I nie później niż 24 godziny od zakończenia głosowania w obwodzie.

W związku z wysoką frekwencją nastąpiło opóźnienie, w stosunku do poprzednich akcji wyborczych, ustalenia wyników głosowania w obwodach, wprowadzanych i dostarczonych protokołów do Okręgowej Komisji Wyborczej w Warszawie I. Pełnomocnicy Okręgowej Komisji Wyborczej dostarczali protokoły z Dzielnicy Warszawy w dniu 16 października (poniedziałek) w ciągu dnia. W ubiegłych akcjach wyborczych protokoły z obszaru Warszawy komisje okręgowe otrzymywały w 4-5 godzinie od czasu zamknięcia lokali wyborczych.

Duża frekwencja oraz związany z tym fakt utworzenia prawie 100 dodatkowych obwodów za granicą, miała również wpływ na obsługę protokołów otrzymywanych z placówek konsularnych. Przyjęcie protokołów z 416 obwodów wiązało się z obsługą około 3900 wiadomości e-mail z otrzymanymi protokołami, akceptacją przesłanych

protokołów, koniecznością weryfikacji danych oraz prośbami o wyjaśnienia. Zatem opóźnienie wpływu protokołów z kraju spowodowało, że protokoły z zagranicy wpływały w tym samym czasie, powodując dużą kumulację prac do wykonania przez Okręgową Komisję Wyborczą w Warszawie I. Skutkowało to wydłużeniem czasu oczekiwania przez obwodowe komisje wyborcze za granicą na informację o zatwierdzeniu protokołu przez Okręgową Komisję Wyborczą w Warszawie I.

Podkreślić należy, że na stronie wybory.gov.pl na bieżąco, w miarę zatwierdzania protokołów z głosowania w obwodzie przez właściwe okręgowe komisje wyborcze, pojawiały się wyniki głosowania z poszczególnych obwodów, zarówno w kraju jak i za granicą.

Na podstawie otrzymanych od okręgowych komisji wyborczych protokołów Państwowa Komisja Wyborcza, po stwierdzeniu prawidłowości wyników głosowania i wyborów w okręgach wyborczych ustalonych przez okręgowe komisje wyborcze, sporządziła 17 października 2023 r.:

- obwieszczenie o wynikach wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, przeprowadzonych w dniu 15 października 2023 r. oraz
- obwieszczenie o wynikach wyborów do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej, przeprowadzonych w dniu 15 października 2023 r.

Niezwłocznie po przyjęciu obwieszczeń, w godzinach wieczornych Państwowa Komisja Wyborcza podała zbiorcze wyniki głosowania i wyborów do publicznej wiadomości na konferencji prasowej oraz przekazała obwieszczenia do ogłoszenia w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej. W Dzienniku Ustaw z dnia 18 października 2023 r. zostały ogłoszone:

- obwieszczenie o wynikach wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, przeprowadzonych w dniu 15 października 2023 r. pod poz. 2234,
- obwieszczenie o wynikach wyborów do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej, przeprowadzonych w dniu 15 października 2023 r. pod poz. 2235.

2. Wybory do Sejmu i do Senatu w dniu 15 października 2023 r. obserwowali przedstawiciele OBWE. Spotkali się oni z Państwową Komisją Wyborczą, uzyskiwali

na bieżąco od pracowników Krajowego Biura Wyborczego oraz członków okręgowych komisji wyborczych informacje o rozwiązaniach polskiego prawa wyborczego, w tym dotyczących organizacji wyborów. Obserwowali przebieg głosowania w kilkudziesięciu obwodach głosowania, m.in. w Warszawie, Białymstoku, Kielcach, Wrocławiu i Szczecinie.

3. W dniu 26 października 2023 r. Państwowa Komisja Wyborcza dokonała uroczystego wręczenia posłom wybranym w dniu 15 października 2023 r. zaświadczeń o wyborze. Wręczenie zaświadczeń o wyborze wybranym senatorom nastąpiło w dniu 27 października 2023 r.

Na podstawie posiadanych dokumentów i informacji o przebiegu głosowania i wyborów Państwowa Komisja Wyborcza nie stwierdziła naruszeń prawa wyborczego, które – w jej ocenie – mogłyby mieć wpływ na wynik głosowania i wynik wyborów.

Przewodniczący

Państwowej Komisji Wyborczej

Sylwester Marciniak

Zastępca Przewodniczącego

Państwowej Komisji Wyborczej

Wojciech Sych

Członkowie

Państwowej Komisji Wyborczej

Ryszard Balicki

Liwiusz Laska

Dariusz Lasocki

Maciej Miłoś

Arkadiusz Pikulik

Konrad Składowski